

LLETRES DE MOSSÈN A.M. ALCOVER I DE F.B. MOLL A IRENE ROCAS ROMAGUERA, CORRESPONSAL DE L'OBRA DEL DICCIONARI A LLOFRIU

PEP VILA

En aquest treball transcriu i anoto un conjunt de cartes i postals, un total de cinquanta-sis, que Antoni Maria Alcover Sureda i Francesc de Borja Moll van adreçar des de 1911 a 1923, a Irene Rocas, corresponsal de l'obra del diccionari de la llengua catalana a Llofriu, que vivia a cavall d'aquesta població empordanesa i de Barcelona. Pensem que la redacció definitiva d'aquest inventari lexical començà en 1924. Crec que l'aplec aquí reunit, constitueix una de les mostres més completes que s'han editat fins ara de l'epistolari⁽¹⁾ d'Alcover. Tot i els excel·lents estudis⁽²⁾ que hi ha

(1) F.d.B.Moll, *Epistolari del bisbe Carsalade a mossèn Alcover*, Palma de Mallorca, 1964; íd., *Cartes de tema lul·lià d'En Mateu Obrador a mossèn Alcover*; «Estudios Lulianos», IX, 1965, pàgs. 229-250; íd., *Epistolari de Pompeu Fabra a mossèn Antoni M.Alcover*, Tàrraga, 1968.

(2) Sense ser exhaustiu, anoto aquests llibres que, d'altra banda, contenen molta lletra menuda sobre diversos aspectes d'aquest home de combat, J. Massot i Muntaner, *Els mallorquins i la llengua autòctona*, Barcelona, 1972; íd., *Església i societat a la Mallorca del segle XX*, Barcelona, 1977; íd., Antoni Ma Alcover: *Per la llengua*, a cura de Josep Massot i Muntaner, Palma - Montserrat, 1983; íd., *Antoni M.Alcover i la llengua catalana*, Montserrat, 1985; Joan Miralles, «pròleg» a *Diari de Viatges de Antoni Ma Alcover*, Moll, Palma, 1988; F.de B. Moll, *Necrologia, Mn. Antoni M Alcover*; «Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana», XV, 1933, pàgs. 4-28; íd., *Un home de combat (Mossèn Alcover)*, Moll, Mallorca, 1962; íd., Introducció al « DCVB », vol.I, Mallorca, 1980, pàgs.IX-XXVIII ; íd., *Aspectes marginals d'un home de combat (Mossèn Antoni M.Alcover)*, Curial-Abadia de Montserrat, 1983.

sobre la seva persona i obra, les cartes adreçades a Rocas eixamplen el perfil humà i acadèmic de l'anomenat apòstol de la llengua catalana. En totes hi ha abundants mostres del seu esforç personal, de la capacitat de treball científic i literari que compartia amb les seves obligacions de Vicari General. Les dues lletres de F.de B. Moll, encara que més residuals, constitueixen també una mostra de la fidelitat i de la continuació de l'ideari alcoverenc. No repetiré aquí el que han dit Francesc de Borja Moll, Josep Massot i Muntaner o Joan Miralles a propòsit de la seva personalitat com a lingüista i estudiós de la llengua literària o com a president nat de la secció filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, fundat per Enric Prat de la Riba en 1911. D'altra banda, moltes de les polèmiques que surten en aquestes cartes que ara llegireu, es poden seguir dia a dia a través de les pàgines del «Bolletí del Diccionari de la Llengua» (1901-1926). També han estat sintetitzades pels biografs i estudiosos de la seva obra.

Quan Antoni Maria Alcover preparava la primera redacció dels articles per al seu famós diccionari, auxiliat després per Francesc de Borja Moll i altres col.laboradors de prestigi, tenia escampats a les comarques gironines (Agullana, Banyoles, Girona, Lledó, Llofriu, Olot, Puigcerdà, Rabòs d'Empordà i Sant Feliu de Guíxols), un grup de corresponsals fixos. Sabem que s'hi posava en contacte a través de les pàgines del «Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana» (BDLIC), sense oblidar el debat epistolar, quan la relació no podia ser franca i directa. Alcover a més de recórrer totes les terres de parla catalana i fer de secretari de l'Obra del Diccionari escrivia centenars de cartes a tots els seus col.laboradors i amics.⁽³⁾

L'origen d'aquestes cartes cal buscar-les en les consultes que Alcover feia a Rocas, cada vegada que rebia un plec de cèdules que havia omplert a Llofriu i la zona d'influència. Per aquests mons de Déu hi ha d'haver també altres lletres que mostrin altres aspectes d'aquesta relació tan estreta que tenia amb centenars de col.laboradors de tots els dominis dels Països Catalans. La donació d'aquest material a l'Arxiu Municipal de Palafrugell per la seva família, em permet donar a la llum totes aquestes lletres que s'haurien de posar en relació amb el papers que Rocas li enviava i que, possiblement, es deuen guardar a l'arxiu de l'obra del diccionari a Palma de Mallorca.

En aquesta nota proemial, no entro a jutjar els aspectes més polèmics de la personalitat d'Alcover, les seves contradiccions personals, algunes dels quals es desgranen en aquests escrits. Hom pot resseguir-los

(3) A. M. Alcover, *Excomesa*, «BDLIC», I, 1902-03, pàg.1: *Quatre instruccions als col.laboradors*, pàgs. 17-20; *An-els nostres amichs y col.laboradors*, 161-166.

admirablement en la lectura de la biografia de F.de B. Moll, *Un home de combat*(Mossèn Alcover), a la qual faig referència, en l'anotació d'algunes d'aquestes cartes.

LA PERSONALITAT D'IRENE ROCAS

Malauradament no he pogut reconstruir la trajectòria humana i intel.lectual d'aquesta dona, que Alcover la tractà quan vorejava els cinquanta anys. Desconec quina formació va rebre, quins estudis tenia, com es van iniciar aquests contactes. En aquella època, una dona dedicada a aquests menesters era encara un valor afegit que hem de valorar convenientment. Que Alcover l'escollís per aquesta feina tan delicada, prova que aquesta dona tenia un sentit innat de la llengua, que era meticulosa, que la seva feina era de fiar. Irene Rocas també treballava per a l'*Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya*⁽⁴⁾. Entre el fons «Rocas» hi ha dues cartes de Tomàs Carreras i Artau, en les quals es veu el lligam que mantenia amb aquest organisme. Li regracia la tramesa de material i la resposta a un questionari de cèdules amb frases populars. També va treballar en la recollida de materials per a l'*Arxiu de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya*.⁽⁵⁾ Per aquestes lletres també sabem que Rocas feia fitxes per a l'Institut d'Estudis Catalans. Possiblement la va conèixer en aquestes dependències.

Irene Rocas i Romaguera va nèixer a Llofríu, al mas de can Marxant, el 12 d'agost de 1861. Era la filla petita del matrimoni format per Baudili Rocas i de Catalina Romaguera. Es va casar a Llofríu a començaments de 1882 amb Joan Bassa i Bosch, també de la població de Llofríu, amb el qual va tenir 9 fills, alguns dels quals moriren joves. Una de les filles d'Irene era la poetessa Ma. Gràcia Bassa de Llorens(Llofríu 1883- Buenos Aires 1961), que col.laborava en publicacions locals. A la « Revista Catalana» de 1925 , hi surten al llarg de l'any amb el cognom de Maria Gràcia Bassa un recull de corrandes de Llofríu. La seva filla continuava així amb els treballs de camp, les recerques sobre el folklore local. Maria Gràcia de Bassa, que Alcover en aquestes cartes anomena familiarment «Gracieta», fou també poetessa, autora de dos llibres de versos de ressons verdaguerians. Sembla que deixà un dietari inèdit. En establir-se a la República Argentina com a mestre rural, col.laborà sovint en les publicacions catalanes americanes. Vegeu les cartes núm. 7,8,11,17,28,29.

(4) Luís Calvo i Calvo. *Catàleg de materials etnogràfics de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya*. CISC, Barcelona, 1990, pàg.224.

(5) Materials. Volum IV-Fascicle II. A cura de Josep Massot i Muntaner, Barcelona, 1994, pàgs.597, 626, 647.

No he trobat, en canvi, la seva data de mort, possiblement a Barcelona.⁽⁶⁾ La família vivia al barri de la Barceloneta i més tard es van traslladar al poble. Fou en aquesta casa on s'hi hostatjà uns dies el canonge Antoni Maria Alcover i Francesc de Borja Moll en una de les seves eixides filològiques. Durant algunes etapes de la seva vida Irene Rocas visqué a cavall de Barcelona i Llofriu ja que les adreces dels sobres d'algunes de les cartes d'Alcover així ho indiquen.

En un article aparegut en un d'aquests «Bolletins del Diccionari», «Notes Dialectals de Llofriu (Ampurdà)»⁽⁷⁾, hem trobat aquest únic i petit retrat d'Irene Rocas, redactat per Alcover:

«Les nos envía la nostra heroica col.laboradora Da. Irene Roques, Viuda de Bassa. L'anomenam *heroica* per lo molt i bé que treballa per la nostra lexicografia ab tot i trobar-se carregadíssima de feines cuidant la seua família».

TEMES DE LES LLETRES

A grans trets, en tot aquest conjunt de cartes hi podem destriar quatre línees d'actuació que sovint s'entrecruen:

a) Les que Antoni Maria Alcover li escriu com a capellà i home d'església, preocupat pels problemes familiars i econòmics que Rocas patia per la seva condició de vidua, amb fills que passen problemes de salut (núms. 17,18,24,25,26,29), etc. Hi ha en aquesta correspondència lletres d'una gran sinceritat, amarades de pietat cristiana, en les quals sempre surt el tema de Déu com a provident. Alcover que era un patriota que estimava molt el país mantenia amb Rocas una relació gairebé paterno-filial. S'havia casat amb un home molt més gran que ella i aviat enviudà. Moltes lletres són d'afecte i comprensió davant els problemes que angoixaven Rocas. Altres vegades, Alcover la recomanà davant del bisbe, l'ajudà en diversos afers socials i de la vida quotidiana. Alcover fou nomenat Vicari General (27 de juny de 1898) pel bisbe Campins i tenia un pes important dintre de l'església mallorquina.

b) Les tenses relacions que Alcover mantenia amb les institucions catalanes, amb els prohoms de la Lliga (núms.31,34,37). Aquesta correspondència recull les tibantors que mantenia amb l'Institut d'Estudis Catalans (núms.31,34,37) que acabaren amb el trencament violent i esqueixat que tothom coneix. Moltes cartes contenen exabruptes que abo-

(6) Dec aquestes dades a M. Concepció Saurí, arxivera municipal de Palafrugell. Ja en la recta final de la correcció de proves he pogut saber que Irene Rocas va morir el 5 de febrer de 1947.

(7) Vol. IX, maig- juny de 1916, pàg. 93.

nen aquesta ruptura. En un dels seus manifestos *An el Srs. Diputats del Principat i a tots els amadors de la Llengua Catalana*, signat el 7 de juny de 1918, Alcover es queixa de la preeminència del dialecte barceloní damunt dels altres (núm. 28), al qual qualificava de «putrefacte», en un moment delicat en el qual l'Institut redactava les seves normes ortogràfiques. Hi ha també la polèmica sobre l'ús de la «ç»(núm.36) i del dígraf «ny»(núm.45). Alcover recomana a Rocas, però, que observi i faci servir les normes de l'IEC. (núm.15). Surten també algunes referències a les relacions que Alcover mantenia amb Griera, Barnils i Montoliu, companys i col.laboradors a l'IEC.⁽⁸⁾

En la polèmica sobre l'IEC hi ha una carta molt dura contra la figura de Pompeu Fabra (núm.28), al qual acusa d'orgullós i egocèntric. Fabra⁽⁹⁾ li venia a discutir el seu liderat de lingüista, presentava altres propostes reformadores, discutia en públic les seves teories i això molestà profundament Alcover fins al punt que va fer una mena de croada contra la seva persona. També diu pestes contra el catalanisme barceloní (núms.34, 54). Moltes lletres donen la impressió que Alcover tenia Rocas com a confident. Això li permetia expressar-se amb una gran llibertat i confiança. Alcover sempre desconfià del català i dels catalans de Barcelona. No creia que el dialecte barceloní hagués de ser el predominant cas que la nostra llengua es convertís en una eina de futur, amb un horitzó cultural cert. En el camp de la política oficial sovintegen les comparances entre Madrid i Barcelona (núm.35), amb la política de subvencions del govern central al seu diccionari (núm.30).

També hi podem veure el patiment, els neguits i les angúnies d'Alcover per trobar finançament per al Diccionari, de banda del govern central i l'Ajuntament de Barcelona. Si d'una part, sembla que Rocas li dóna ànims en la seva titànica lluita contra tots els que entorpien la seva obra, de l'altra, fa la impressió que Alcover no la vol comprometre massa amb els capparets del nacionalisme català de Barcelona. Certes al.lusions en els escrits d'Alcover fan la impressió que Rocas es trobava sovint entre dos focs creuats (núm.42). Rocas havia de ser fidel a tot allò que representava la posició oficial de l'Institut, al catalanisme de Barcelona, i, d'altra banda, fer costat a la personalitat controvertida del promotor

(8) Sobre les actituds alcoverianes vegeu el llibre de Josep Massot i Muntaner, *Antoni M.Alcover i la llengua Catalana*, II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1985.

(9) Vegeu Josep Miracle, *Pompeu Fabra*, Barcelona, 1968, pàgs. 389-396; Alcover, «BDLIC», XI, 1920, 272-274; XIII,1923-24,211-212.

Mossèn Alcover, canonge de La Seu de Mallorca.

d'aquella gran obra. Fins i tot Alcover li diu a la carta núm.42 que li convé que faci més feina per ell que per l'IEC, circumstància aquesta que no explicarà al «BDLIC».

Alcover pagava els seus informadors de 5 a 10 cèntims la cèdula, i es dol de no poder ser puntual en aquest aspecte. Rocas tenia problemes econòmics i li calia cobrar amb una certa regularitat. Algunes cartes són veritables documents comptables on li raona fil per randa el preu de cada cèdula, el detall dels diners deguts i cobrats amb els cèntims arrodonits.

c) Els aspectes interns de l'obra del diccionari: tramesa de paquets, funcionament de correus, mides i característiques de les cèdules. Rocas havia de deixar els paquets amb

les fitxes fetes a la famosa Llibreria Verdaguer de les Rambles. Alcover insisteix que ha d'escriure en lletra clara, que ha de donar, si pot, el mot amb exemples, que no ha de deixar lloc a cap dubte d'interpretació. Alguns familiars directes d'Irene Rocas, fill i filla, col.laboraven també en aquesta obra. Omplien fitxes lèxiques de paràgrafs d'obres de Lluïll i d'altres autors (núm.43), que ja li arribaven marcats i senyalats. També un fill que era bon dibuixant, s'encarregava d'il.lustrar estris i altres utensilis que la seva mare recollia de viva veu. D'altra banda, Irene Rocas controlava també la feina de corresponsals subsidiaris establerts a la Bisbal, Mont-ras, etc. Li demana que li enviï molts de sobrenoms i una carta «salant» (núm.2), amb el nom dels pobles d'aquella rodalia que també salen (núm.5)

d) Alcover sol.llicita insistentment a Rocas que li faci fitxes sobre el llenguatge vivent (núm.41), sobre el llenguatge col.loquial d'aquelles contrades. Des de 1901 Alcover anhelava el projecte de fer un gran Diccionari de la Llengua Catalana. El «tesor de la llengua viva» s'aconseguiria el dia que s'acabés el replegament de tots els mots i

modismes que totes les terres de parla catalana. Al costat d'això hi ha el testimoni de la llengua escrita. La suma d'aquestes dues realitats formaria el corpus total de la nostra llengua. Podem veure com Alcover envia a Rocas les obres de Valls i Taberner amb paràgrafs marcats per fer-ne fitxes. També sabem que un fill, Serafí, recollia fitxes a Gòsol (núm.34).

Alcover reconeix que en les cartes que rep de Rocas hi ha també un bon cabal lingüístic. Ara per ara, desconec si aquestes lletres es conserven a l'arxiu del diccionari a Mallorca. Alcover demana que li transcriuï cançons, corrandes, cartes on es vegi l'ús de l'article salat. Davant d'una cèdula dubtosa, Alcover no s'està en demanar-li explicacions, exemples, matisos, etc. Les lletres donen moltes clarícies sobre les famoses 'eïxides filològiques', els viatges d'estudi i de propaganda d'Alcover per Catalunya i l'estranger, les seves estades a les comarques gironines, a Barcelona, quan treballava regularment per l'Institut d'Estudis Catalans.

LA NOSTRA EDICIÓ

Pel que fa a l'edició material de les cartes, transcriu els originals amb la màxima fidelitat. Respecto escrupulosament la manera d'escriure d'Alcover, la seva llengua, l'accentuació de cada document, els subratllats dels originals. Es coneguda la seva discrepància amb les regles ortogràfiques aprovades per l'IEC. De fet Alcover sempre considerarà l'ortografia com una cosa secundària. Des del punt de vista de la llengua són interessants els dialectalismes mallorquins que hi vessen Alcover i Moll, com també grafies i solucions ortogràfiques del primer, que ara no són normatives. Deixo com en les cartes originals, els mots subratllats per Alcover.

Quan ho crec convenient, anoto a peu de pàgina algunes expressions i altres particularitats de cada escrit. Les notes biblio-biogràfiques que transcriu a propòsit d'Alcover provenen gairebé totes del llibre de F. de B. Moll, *Un home de combat (Mossen Alcover)* ⁽¹⁰⁾. Ordeno el material d'acord amb data que Alcover l'escrigué. Gairebé totes les cartes són targetes postals que anaven obertes sense sobre, adreçades a dos domicilis de Barcelona i al de Llofriu.

Agraeixo a la cap de l'arxiu municipal de Palafrugell, la senyora Maria Concepció Saurí, la coneixença d'aquest fons i les facilitats que m'ha donat per consultar-lo i poder-lo fer públic.

(10) Moll, col·lecció Raixa. 1962.

TEXTOS

1911

1. Targeta postal
+ Palma, 28 febrer, [1]911

Molt senyora meua i de tota ma consideració i respecte: en mon poder la seua de 20 del corrent ab aquells segells per la suscripció del Bolletí⁽¹¹⁾ (910 i 911), que li agraeisc de tot cor. Sápia que la seua carta, m'ha interessat moltíssim. Es molt bell i confortant i umpl el cor veure una mare ab tants d'infants, viuda i tan entusiasta de la Patria i de la llengua que, ab tants mal-de-caps i quefers que l'enrevolten, encara li queda temps per preocuparse de fer cèdules p'el *Diccionari*. Li don la més coral enhorabona del seu catalanisme afectiu i també dels dels seus fills. ¡Endevant sempre per Déu i per la Pàtria! El dia que vulla tota la colecció del Bolletí, que son 5 toms. la hi enviarem ab un 40 per 100 de rebaxa, axò es per 12 pess. En valen 20, preu ordinari.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

2. Targeta postal
+ Palma 20 mars, 1911.

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 17 del corrent, que li agraeisc de tot cor. Axí m'agraden les cartes escrites ab el cor.- L'administrador del *Bolletí* me diu que li enviarem la col.lecció d'antany i lo sortit d'enguany. Axò no obstant, avuy le hi tornam enviar! Deu fassa qu'arribi! El seu nombre de col·laboració es el 1621. Les cèdules m'ha enviades, no van malament. Lo que hi ha, que hi ha de posar el poble d'ont son tretes. Les treu vostè de Llofriu? Doncs hi posi, si vol, Llofriu. Fassi la lletra tan clara com puga a fi de que no puguén sobrevenir duptes sobre la forma exacta del mot.- Sí que'm faria un gros favor que m'enviás una carta *salant*, posant l'article *es* i *sa*, just així com ho fan a Llofriu, i que'm posás el nom de tots els pobles d'aquella rodalia que també *salen*.- Que Déu li conservi la salut i el delit per seguir tan entusiasta i tan feynera a favor de la nostra *obra*.- Me feu molta de gràcia lo que'm conta del seu netet de dos anys i mitx que ja crida ¡Visca Catalunya! N'hi ha per desesperar qualsevol centralista.

Comendacions a tots els seus fills anc que no los conegui. Me basta que siguen fills seus per esserme simpàtics.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

(11) El *Bolletí del Diccionari de la Llengua catalana* sortí de 1902 a 1916.

3. Targeta postal
+ Palma, 29 abril [1]911.

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 10 del corrent, que li agraeSC de tot cor. Bé va si ab aqueixa casa nova está més a pler. No la preocupi lo de les cèdules; les fassa així com li vinga bé; la questió es replegar moltes de paraules, posantlos una explicació que doni una idea exacta de la cosa.- Prou que'es un bon amic En Rossend Serra i Pagès⁽¹²⁾ ! Llástima que no siga més sortat!.- Cont venir promte a Barcelona i en tal cas, per poc que puga, arribaré un dia a ca-seua, per tenir el gust de conexerla personalment i saludarla.

Son afectíssim
Antoni Ma Alcover,pre.

4. Targeta postal
+ Palma, 24 matx [1]911

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 21 del corrent, que li agraeSC de cor per tot lo que'm diu. En quant a n'el seu fill li diga que's presenti ab tota llibertat. Els dies feyners som a casa fins a les nou i mitja, i llavò a la Cúria, a n-el Palau, de les onze fins a la una; després de les 3 fins a les quatre i mitja i de les sis fins a les nou del vespre. Durant les festes de Cincogema tenim coranthes⁽¹³⁾ a la Seu, i hi estam ocupats bona part del dia; pero pot anar ell a la sacristia i demanarme, i jo sortiré del chor per veure.

Sempre promte á donarli gust son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

5. Targeta postal
+ Palma, 5 juliol,[1]911

Molt senyora meua i amiga: en mon poder les seues de 15 i 2 de juliol que li agraeSC. Vostè m'admira pel seu entusiasme en mitx de la gran feynada que la cura dels seus fills per forsa li ha de dur. Bé los hi té la Patria i la llengua catalana dins el cor, ¡Endavant!

Me va sebre greu que'l seu fill no pogués estar més temps a Palma. No'l vax porer obsequiar axí com hauria volgut.- El meu sant es Sant Antoni de Janer.- Avuy metex escric a D. Joan Madolell, procurant animarlo. Li escriuré tan espès⁽¹⁴⁾ com puga. En escriure'm ell, hi contestaré aviadet.Lo que li agraeSC de cor, son les noves que'm dona dels pobles que salen. Ab les meues escursions filològiques, vax esser a

(12) (Barcelona 1863-1929). Escripitor i folklorista. Membre fundador de l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya.

(13) Adoració del Santíssim Sagrament durant quaranta hores en record de les hores passades per Jesús dins el sepulcre.

(14) Freqüent, sovint.

La Bisbal, a Palafrugell, a Bagur, a Palamós, a Sant Feliu de Guíxols, a Blanes. Vaja donantme noves de les particularitats lingüístiques de LLufriu i demés pobles ampurdanesos, tots tant interessants. Som molt content de qu'haja duytes a Ca'n Manso les onze centes cèdules. Seguesca fentne les que bonament puga sense cansarshi massa.

Estic enfeynadíssim i no'm basta'l temps per tot lo qu'hauria de fer. Les festes eucarístiques son anades molt bé aquí, gracies a Déu.

Comendacions an els seus apreciables fills.

Son afectíssim

Antoni Ma. Alcover, pre.

En una nota a l'angle superior esquerre de la tarja, llegim:» Com se diu la plaja aont els de Palafrugell que no salen, van a estiuajar? M'ho escriu confús, i no se lletgir el nom».

6. Targeta postal

+ Palma 4 agost, [1]911

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 18 de juliol, que fins avuy no li contest per falta absoluta de temps. Seguesca vosté escrivintme en pur llufrinenc. Sapia que dins les seues cartes hi trop molt de cabal lexicogràfic i sobre tot gramatical. La feynada que tinc es horrorosa. Ja hem comensada la ordenació de les cèdules de la *Calaxera*⁽¹⁵⁾. Son cinc col·laboradors jovencells que hi treballen nou o deu hores cada dia. Ja'ns ne pot enviar moltes de cèdules, ja.

Saludí els seus fills de part meua. Deu los fassa bons i sants. Amèn.

Son afectíssim

Antoni Me Alcover, pre.

7. Targeta postal.

Palma, 19 agost, [1]911

Molt senyora meua i amiga: en mon poder les seues de 1 i 11 del corrent, que li agraeisc, pero que fins avuy no li he pogudes contestar per la feynada feresta que m'ha petxucat⁽¹⁶⁾. Síf qu'es una llástima lo que'm conta del seu fill Florenci! Deu li do millor sort, si convé! D'aquexa escola d'agricultura de la Diputació barcelonina, no'n sé paraula. Si «La Veu»⁽¹⁷⁾ n'ha parlat, no hu he lletgit. Des d'ara li dic que lo que jo puga fer per vostès, ho faré ab molt de gust. Lo que no acap de comprendre com tal Escola puga esser una solució p'el seu fill⁽¹⁸⁾. No cal perdre de vista que en tals coses els demandants solen esser moltíssims i tots ab les seues influències. No convé posarhi

(15) F.de B. Moll, 'La calaixera' dins *Un home de combat...*, pàg. 104 i ss.

(16) Molestar insistentment.

(17) «La Veu de Catalunya»

(18) Vegeu carta número 15.

Irene Rocas. (Fot. Banús. Arxiu Municipal de Palafrugell).

massa confiansa. En escriure a la seua filla Dª Gracieta, la saludi de part meua, i li diga que l'estudi de llengües romàniques, si s'ha de fer científicament, necessita per ferse el llatí i llavò la preparació científica, qu'es molt difícil. Per lo metex jo no la hi aconsello.- Bé a fet de mudarse de pis: axí estarà més descansada.- Deu fassa que axí com ha cumplits els 50 anys, puga arribar als 60 i 70 i als 80 si convé. Amèn.

Son afectíssim Antoni Mª Alcover, pre.

8. Targeta postal
+ Palma, 23 setembre [1]911

Molt senyora meua i amiga: en mon poder les seues de 21 d'agost, 6 i 11 de setembre. Grans mercès de tot. Que me dispens si'm som torbat tant a contestarli. Es estat per falta absoluta de temps. Som estat a Barcelona els dia (sic) 25 d'agost, 1 i 22 del corrent, i no he vist negú mes que'ls de

l'*Institut d'Estudis Catalans*. Me feu gracia lo que lo que'm conte que li digué'l Sr. Canonge Ballester⁽¹⁹⁾ sobre'l fer cèdules p'el Diccionari. Prova'l seu bon criteri. La poesia de la seua filla Gracieta sobre la Patria, es sortida del cor. M'agrada de lo més.- ¿Que vol dir *aixarriat*?⁽²⁰⁾.-Enviam a Dª Gracieta els Bolletins d'enguany baix del nom del seu senyor, o Joan J. Llorens y Carreres.-Agraesc també'l bell recordatori que m'enviá dels *héroes catalans*, i tot lo demés que'm diu que feren el dia del'aniversari de la Mort de dits herois.⁽²¹⁾

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

9. Targeta postal
+ Palma, 20 novembre, [1]911

Molt senyora meua i de tota la ma consideració: en mon poder la seua de 15 del corrent. Li agraesce les clarícies que'm dona sobre aquells mots.- No's preocupi de lo

(19) Pot tractar-se de Joan Ballester i Claramunt (1858-1915), canonge i escriptor.

(20) El *DCVB* recollí el mot sota la forma "aixerriar", engegar, esvalotar, fer fugir a crits.

(21) A ben segur és una al·lusió als actes fets durant la festivitat de l'Onze de setembre.

de les cèdules; vostè les fassa lo millor que pugui, i estiga tranquila que servirán. M'alegra lo que'm diu dels seus fills: que treballin forsa i s'apliquin es lo que importa.- Dia 12. Barcelona demostrá qu'encara se pot redimir. La feyna es comensada; cal seguir-la fins a la fi. Sols així's redimirá. Preguem a Déu qu'així succeeça. Amèn.- Som vengut una partida de vegades del juny ensá a Barcelona; pero just hi he estat un dia, per la Sessió de l'Institut. Prou hauria volgut tenir temps per veure'ls amics, però ¿que hi farem si no hi ha prou temps? Venint tantes de vegades a Barcelona, jo no m'hi puc aturar gayre. Sap que'n tinc de coses a fer ademés d'això del *Diccionari* i de *la llengua catalana!*

Comandacions an els seus fills.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, pre.

El *bolletí* d'aquest novembre, de 68 planes el rebrá un dia d'aquests. Ja es imprès. Ara'l cusen.

1912

10. Targeta postal

+ Palma, 31 janer,[1]912

Molt senyora meua: en mon poder la seua de 15 del corrent, que li agraeisc de tot cor, com també li agraeisc qu'oferís el dia de St. Antoni la comunió per mi. Això sí que es un favor gros. Segueixa per amor de Déu pregant per mi, que massa ho he mester. Confiy jo de porer pujar a veurela en tornar a Barcelona; fare lo possible. Ha de creure i pensar que divenres passat, que m'hi trobava a Barcelona, essent a ca'n Verdagner, me diuen:- Aquí defora hi ha un senyor dins un cotxe que'l demana, Surt, me'n hi vatax i va esser aquell bon amic nostre En Modolell de St. Vicents dels Horts. ¡O quina alegria que'n vatax tenir! ¡ Be hi vatax romandre sospres! Conversárem una estona i ens despedirem, repetintli jo la promesa de que un dia m'hi arribaré a St. Vicents per fer ab ell una conversa d'aquelles tan llargues.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, pre.

11. Targeta postal amb una fotografia de la ciutat de Londres amb aquest peu: London. Artillery Statute, and Processional Avenue Road.⁽²²⁾

+ Londres, 20 matx [1]912

Molt senyora meua i amiga: desde Mallorca me remeteren la seua carta de la primera d'aquest mes que fins avui no m'ha llegut contestar. Vatax arribar a París dia 18 d'abril, ara som aquí i no tornaré a Mallorca fins dia 22 de juny si Deu ho vol. Aquest es el motiu de no haverli contestat. Les vegades que som estat a Barcelona,

(22) F.de B.Moll, 'Els viatges a l'estranger' dins *Un home...* pàgs. 86 i ss.

m'és estat impossible arribar un moment a ca seua, per falta absoluta de temps.- Molt m'alegro de lo que'm diu de la conferència de la seua filla Gracieta i de lo que'm conta dels fills i filles que té ab vosté a Barcelona. Comandacions per tots.- També som content de que anás be la festa de la *Lliga Espiritual* ⁽²³⁾ i de que segueisca veste fent cèdules. En fassa moltes, si li ve bé, si això l'ha de distreure dels altres maldecaps. En quant a la suscripció del *Bolletí*, no s'apuri, pot pagarla a ca'n Verdaguer. Los diga que jo els ho suplic que cobrin de vostè i ja els ho enviarem el rebut els anys vinents, s'entén el rebut de vostè.

La por que tenia vostè de que an els Jochs Florals no hi hagués garrotades no va esser res, gràcies a Deu. Jo me'n vatx enterar a París d'aquell *bullit*, i me'n vatx entristir porque aqueixes coses no favoreixen cap causa.- Moltes de gràcies del recort que m'envià de la festa de Montserrat.

Son afectíssim

Antoni M. Alcover, pre.

12. Targeta postal

+ Palma, 6 setembre,[1]912

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 5 d'agost, que li agraesca. P'el *Bolletí* ja se será enterada dels viatges qu'he fets de Pascua ensá. Bé farán de seguir les instruccions del Dr. Barnils⁽²⁴⁾, que es molt aixerit i instruidíssim. Esper trobar aquelles cèdules de que'm parla a Ca'n Manso, la setmana qui vé, que cont anarhi.- M'enter ab gust de totes les noves que'm donà dels seus fills i filles. Déu les hi conservi sans i bons de cos i d'ànima lo mateix que vostè, tant com ho desitja i demana a Déu són afectíssim.

Antoni M^o Alcover, pre.

13. Targeta postal

+ Palma, 30 octubre,[1]912

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 10 i 27 del corrent, que li agraesca de cor. Està molt bé la descripció que me fa del mot *estuba*⁽²⁵⁾, tal com s'usa a l'Empordá. P'el *Bolletí* ja degué veure que es viu tal mot a Mallorca encara.

Molt m'alegraré de que tots els seus fills i filles vagin bé de salut i d'estudis. Cuydantse'n tan vostè com se'n cuyda i comanantlos a Deu, estiga segura que'n tendrá alegríia.

(23) *Lliga Espiritual de la Mare de Déu de Montserrat*. Entitat religiosa, fundada en 1899 a Barcelona per Josep Torras i Bages, que entre d'altres associacions aglutinà l'Acadèmia de la Llengua Catalana.

(24) Pere Barnils i Giol (Centelles, 1882- Barcelona 1933), Filòleg i fonetista.

(25) *DCVB*, vol.5, 606,b.

No m'estranya que no haja tornat veure el Dr. Barnils. Viatjà durant l'agost p'el nord de Catalunya, dins el setembre va estar malalt a ca-seua, fins que, ja restablert, vengué a Mallorca dia 23 de dit mes, i hi ha esser fins dia 16 que s'embarca cap Eivissa i Alacant i no tornarà a Catalunya fins devora Nadal. Lo millor serà que vostè continuï fent cèdules així com les feya primer, i més envant, ja veurem.

He rebuda una postal de l'amic Modolell desde Montserrat, saludantme. Si li escriu, le hi diga i el saludi de part meua.

La tercera setmana de novembre seré a Barcelona i conving de poder venir un dia a veurela. Deu ho fassa. Vendré per poc que puga.

Son afectíssim
Antoni Me Alcover, pre.

1913

14. Targeta postal
+ Palma, 5 janer, [1]913

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 30 del passat, que li agrasesc. Me plau molt lo que me compta dels seus fills de Barcelona i d'Amèrica. Deu els hi conservi sans i bons d'ànima, com fins aquí.

A mitjan novembre, que vaig esser cinc dies a Barcelona, seria vengut a veure-la, pero no me recordà la seva direcció. Ara la he apuntada a la llibreta que sempre duc demunt, i així, en tornar a Barcelona, poré venir.

D'en Pau Modolell vaig rebre un gentil sonet que me dedicá, i avuy li contest.

Dins breus dies se publicarà l'*Ortografia Catalana*⁽²⁶⁾ que l'Institut ha enllestida. Hi ha conciliades les diferents tendències predominats entre els escriptors catalanistes.

Son afectíssim
Antoni Me Alcover, pre.

Del Bolletí vostè no deu res; té pagat l'any 1912. ¿Que vol dir *trenquelanquins*^{(27)'}?

15. Targeta postal
+ Palma, 25 febrer, [1]913

Molt senyora meua: en mon poder les seues de 14 i 23 del corrent, que li agrasesc de cor. Gracies a Deu no he estat ni estic malalt, sino enfeinadíssim. Prou que volia arribar a ca-seua les vegades que som anat a Barcelona; pero no m'est estat possible. Divenres que vé, cont tornar-hi esser, i faré tot quant puga per arribar. En quant a les

(26) Es tracta de les famoses *Normes Ortogràfiques* de 1913. Vegeu F. de B. Moll, 'Les Normes Ortogràfiques' dins, *Un home...* pàgs. 101 i ss.

(27) Afegit al marge esquerre superior de la targeta. Vegeu carta número 15.

cèdules, en fassa totes les que puga, que seran ben agraiades de part meua.- Amb allò que me diu sobre el seu fill Serafí, sí que es una desgracia que haja tret baix. En quant an aquella recomanació que'm demana, pot contar amb ella, lo que no acab de creure que aquella persona puga fer tant com li han dit a vostè en lo deu seu fill. De totes maneres, jo faré la recomanació, i Deu fassa que produesca l'efecte que vostè desitja i jo també.- Molt bé farà vostè d'observar les *Normes Ortogràfiques de l'Institut*.- Me diu vostè que *trenque-lanquins* ⁽²⁸⁾ vol dir *trenque-lanquen*; pero ara no sé que vol dir *trenque-lanquen*. Esper que m'ho explicarà.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover,pre.

16. Targeta postal
+ Palma, 26 de febrer,[1]913⁽²⁹⁾

Molt senyora meua: ahir li vaig escriure una postal, i per distracció no li posí la direcció de carrer i nombre de la casa.

Per lo mateix envii a cercar-la an el correu, que es segur que estarà entretinguda.

Me dispensi que aprofiti aqueixa postal aont hì havia comensada una carta en alemany.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover,pre.

1914

17. Targeta postal.
+ Palma, 9 febrer, [1]914

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 17 del passat, que li agrasc. El meu sant es St. Antoni Abat; li agrasc de tot cor les oracions que tal dia oferí per mi a Déu, M'alegr molt que sien sortits vostè i els seus fills de tantes malalties. Que els provi l'eixida al camp que van a fer per mesos, i que repleguin bona cosa de cabal llingüístic pel Diccionari.

Taules de comendacions an els seus fills, i, en escriure an els d'America, també els salutí de part meua.

Son afectíssim
Antoni Ma Alcover, pre.

(28) He pogut saber que Trenque-Lauquen es la població argentina on es va establir Maria Gràcia Bassa. La revista de Buenos Aires, "Ressorgiment" (núm. 107 de juny de 1925) li va dedicar un homenatge.

(29) És tracta d'una targeta postal aprofitada. El 21 de febrer de 1913, Alcover havia començat a escriure 5 ratlles a un corresponsal alemany, en aquesta llengua. Després ratllà el text, canvià la data, i a continuació començà la carta adreçada a Rocas.

Enhorabona dels premis que veig que la seua filla Gracieta ha guanyat an el Certamen de Bonaes Aires⁽³⁰⁾.

18. Targeta postal
+ Palma, 8 juliol [1]914

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 17 del passat que li agrasc. Tinc por de que no arribi aqueixa postal, perquè vostè no m'posa més direcció que *Cabrils*, sense expressar la Província. Sera lo que Deu voldrà. Som molt content de que los vaja bé an aqueix poblet de Marina, amb el sol valent i l'aire pur. ¡Deu faça que s'hi restablesquin de tots els seus fills i vostè hi cobri coratge també, que prou necessita per fer cara a tots els emperons⁽³¹⁾ i dificultats que brollen an el camí de la vida! i per poder fer bona feina pel futur Diccionari!

Comendacions a tots els seus fills .
Son afectíssim
Antoni Ma. Alcover, pre.

1915

19. Targeta postal.
+Palma, 20 janer,[1]915

Molt senyora meua i amiga: si Déu ho vol i Maria, divenres qui vé seré a Barcelona. Me trobarà a l'Institut d'Estudis Catalans de les deu del matí fins a la una, i de les sis de la tarde fins a les vuit del vespre. Allà me porà dir lo que li convenga. Si jo li pogués assegurar d'arribar a ca-seua, prou que ho faria; pero no, no puc per les moltes de feines que tinc. A l'entrevista li contestaré tot lo demés de la carta.

Comandacions a sos fills. A l'Institut li entregaré la Cèdula d'En Serafí, firmada per que puga anar a lletgir a l'Institut tant com vulga.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

20. Targeta postal
+ Palma,30 abril, [1]915

Collcanetes⁽³²⁾

Molt senyora meua i amiga: fa setmanes que m'arribà una carta de vostè, mentres

(30) En aquest fons 'Rocas' hi ha moltes cartes de caire privat amb els familiars que vivien a l'Argentina.

(31) Objecions, problemes.

(32) Vegeu la nota en aquesta mateixa lletra.

jo estava rendit d'un infló que me sortí an el coll dia 22 de març, tan malige, que m'hagueren d'operar, i fins fa uns quants dies no he pogut fer cap classe de treball intel·lectual. La carta de vostè no sé on la me posaren, com la m'hagueren llegida. No tenint-la a la vista, no recort si demanava cap contestació especial.

Avui he tretes de la seua carta penultima la partida de paraules de sentit especial a l'Empordà, que vostè m'hi posà. Grans mercès de totes. Una n'hi ha que la m'hauria d'explicar mes: *collcanetes*⁽³³⁾. M'hauria de dir una frase a on tal paraula figuràs per fer-me'n càrrec, no sols de la seua morfologia, sinó també de la seua sintaxis.

Comendacions a sos fills i filles.

Son afectíssim

Antoni Me Alcover, pre.

1916

21. Targeta postal.

Palma, 14 juny, [1]916

Molt senyora meua i amiga: en mon poder les seues de 12 de maig i de 8 del coorent, que li agraesc de cor. Si no li he contestat, ès que les moltes de feines que'm du el càrrec de Vicari Capítular, no me deixen temps per res. Gracies a Deu acabarà, prompte, i llavò serà altra cosa; me poré consagrar de ple a les tasques del Diccionari.

Gracies a Deuestic ben bo, millor que aquest estiu passat. Supòs que haurà rebut cada mes el *Bolletí*; per ell se veu que gaudesc de bona salut. Si vostè no l'ha rebut, diga quins nombres li manquen. Aqueis dies sortirà el de maig i juny.

El meu pla ès d'embarcar-me demà, i divenres esser a Barcelona fins al vespre. Me trobarà a l'Institut de deu a dotze i mitja la banda del matí, i de quatre a vuit la banda del cap-vespre, a on ens porem veure i comunicar-me vostè lo que vulla.

Comendacions a sa simpàtica fillada.

Son afectíssim

Antoni Ma Alcover, pre.

22. Carta amb un escut gravat que duu a l'interior una inscripció llatina amb tipografia neogòtica. L'emblema pertany a la Vicaria General de Mallorca.

Palma, 19 de juny de [1]916

A D. Irene Roques

Molt senyora meua i amiga: parlí an el Sr. Bisbe d'allò de la seua filla que vol esser monja, i me digué que vostè acudesc a amb una instancia a ell demananant-li que li concedesc a aixó de pagar les 1500 pessetes a raó de 500 cada any; i que ell, el Bisbe, demanarà inform a les Monges i llavò decretarà.

Per facilitar-li la feina, li incloc la minuta de l'Instancia que ha de fer an el Bisbe

(33) 'Fer collcanetes': inclinar l'esquena perquè un altre pujant-hi damunt pugui abastar a un lloc alt. (*DCVB*, vol. 3, 294a), amb un únic exemple recollit de Llofriu.

de Barcelona. Ha d'esser de tamany fol, de paper de barba o paper d'ofici o segellat (s'entén, el tamany). El paper basta paper blanc, no importa segellat.

Deu faça que li vaja bé.
Comendacions a sos fills i filles.
Son afectíssim Antoni Maria Alcover, pre.

23. Targeta postal
+ Palma, 1 juliol, [1]916

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de dia 26 del passat. Grans mercès dels seus oferiment (sic) de sempre fer costat a l'Obra del Diccionari. En caure-li bé, torn passar per Ca'n Verdaguer (Rambla, Centre, 5) i pagui p'En Modolell, i diga que ho fa per indicació meua, i estiga segura de que, le hi acceptaran.

Comendacions a tots els seus fills.
Son afectíssim
Antoni Ma Alcover, pre.

Me diu vostè en la carta parlant del vi i del *tinart*⁽³⁴⁾, que hi posen un gibrell sota i an es forat des tinart, hi posen un canó de canya i unes peles de *bussat*⁽³⁵⁾ perquè fins que el vi s'acaba ratxalina i no s'escampí. ¿ Que és això de bussat i *ratxalina*⁽³⁶⁾.

24. Targeta postal
+ Palma, 4 desembre,[1]916

Molt senyora meua i amiga: rebuda la seua de 19 del passat i aquella nota sobre lo del Bolletí. Si que n'ha passada de tragèdia amb la malaltia del seu fill. Deu faça que se posi bé com le hi demàn de tot cor. Molt té vostè que oferir a Déu en totes aqueixes tribulacions que li venen una darrera l'altra. Tenga sempre bon esment de conservar el seu cor ben unit ab Deu a l'Eucaristia, que és tot la nostre conort, tota la nostra força. I no deixi mai la tasca de cercar mots i frases per l'obra nacional del Diccionari. Es una cosa entretenguda i que distreu i dona coratge. També m'ha sabut molt de greu allò que me conta de la filla que vol esser monja. Deu ens do paciència! Prou se'n necessita per fer cara a tantes de contrarietats com ens assalten en aquest mon seguit, seguit. Si Deu ho vol, seré a Barcelona la setmana qui vé de dia 12 fins dia 16 a les 8 i 1/2 del vespre. Me trobarà a l'Institut dematí i tarda, treballant de 10 a 1 i de 4 a 8.-

Comandacions a tota la seua familia.
Son afectíssim
Antoni Mª Alcover

(34) Tina de fusta en forma de mitja bôta, on els tapers tiren els carracs (DCVB)

(35) *Bossat*: fulles seques de les panolles'.(DCVB).

(36) No he trobat aquest mot recollit al DCVB, derivat segurament de 'raig'. Un vi «raixant» és aquell que raja amb força.

1917

25. Targeta postal
+ Ciutat de Mallorca 11 agost 1917

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 6 de maig, que li agraesc i per massa fèines que he tengudes no li he contestat. Molt de greu me sap que vostè no arrip a sortit de malalts i de contrarietats econòmiques. Supòs que aquells malats de que em parla, se seran posats millor i fins i tot curats (Déu ho faça!). Molt content som que la seua filla Angelina a la fi hagi poguda entrar en el Monestir de les Puelles, Deu ho benesca. Amèn. Be'n va que tenga bones noves de la seua filla i nets d'Amèrica. Deu els ampar i prosper.- No la preocupi allò dels blocs ; ja els omplirà en poder.

Iç, què me diu de la mort del Sr. Martí i Julià⁽³⁷⁾ i sobre tot d'En Prat de la Ribà^{(38)?} La d'en Prat es verament una desgracia nacional. Consider crítica la nostra situació per amor d'aquesta mort. I els deixebles del Dr. Martí i Julià ¿ com se troben? S'acosten gens a Deu o se'n allunyen més? Convé comanar-los de tot cor a Déu per que los il.lumini, que prou ho han menester, pobres!

Comendacions a tota la seya familia.
Son afectíssim
Antoni Ma Alcover, pre.

26. Targeta postal
+ Ciutat de Mallorca 24 octubre, 1917

Molt senyora meua i amiga: son nebot D. Josep Esquerrà m'escriu dia 19 per encàrrec de vostè de que el seu fill Lluís és mort.

Que el Bon Jesús l'haja trobat en estament de gràcia! i si encara estigués entretengut an el purgatori, que el trega i l'admeta a l'etern descans de la santa glòria! i doni a vostè i a tota la familia molts d'anys de vida per pregar per ell i el conort i conformança que tant i tant necessiten per suportar un con tan terrible com ha d'esser estada per força aqueixa mort. Al cel lo vegem. Amèn!

En moments així és que ens hem d'aferrar fort a la nostra fe divina, pensant que la mort i vida Déu les té i les dona i les lleva segons els seus eterns decrets. Ell sap que fa i no pot errar, i sempre és el qui més mira pel nostre be, encara que a nosaltres de vegades ens vengà tort.

Son afectíssim
Antoni Ma Alcover

(37) Domènec Martí i Julià (Barcelona 1861-1917).Metge i polític, capdevanter de la Unió Catalanista.

(38) Enric Prat de la Ribà i Sarrà (Castellterçol, 1870-1917). President de la Mancomunitat de Catalunya.

1918

27. Targeta postal
+ Ciutat de Mallorca 19 abril [1]918

Molt senyora meua: en mon poder la seua de 17 de mars, que li agraesc de cor. Per cobrar conort, no hi ha com la creu del Bon Jesús. Ha afinada vostè la tramuntana. Estic convençut de que no la deixarà may.

M'alegr molt de que a la seua filla monja li diga tan be la cosa devers el convent. En tenir vocació vera, no hi ha vida com aquella.

Esper ab bona devoció les clarícies que me promet referent a notas dialectals. Me'n enviy moltes, que m'agraden fora mida.

Comandacions a tota la seua família. Se cuydi molt, perque sensa salut poca cosa podem fer an aqueix mon.

Son afectíssim
Antoni Ma Alcover, pre.

Ciutat de Mallorca
19 abril, 1918.

Molt senyora meua: en mon poder la seua de 17 de mars, que li agraesc de cor.
Per cobrar conort, no hi ha com la creu del Bon Jesús. Ha afinada vostè la tramuntana. Estic convençut de que no la deixarà may.

M'alegr molt de que a la seua filla monja li diga tan be la cosa devers el convent. En tenir vocació vera, no hi ha vida com aquella.

Esper ab bona devoció les clarícies que me promet referent a notas dialectals. Me'n enviy moltes, que m'agraden fora mida.

Comandacions a tota la seua família.

Se cuydi molt, perque sensa salut poca cosa podem fer an aqueix mon.

Son afectíssim
Antoni Ma Alcover, pre.

Lletra de Mn. Alcover adreçada a Irene Rocas, abril de 1918. (Arxiu Municipal de Palafrugell).

28. Targeta postal
+ Ciutat de Mallorca
18 setembre, [1]918

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 18 de juny, que no poguí lletgir fins dia 1 del corrent, puys la meua excursió filològica per Valencia i Catalunya occidental durá fins dia 31 d'agost (desde dia 20 juny). Me posí a contestar les cartes que m'esperaven i ara toca el torn a la de vostè. Jo li agraesc de tot cor lo bon afecte que'm demostra i l'adhesió absoluta que'm testimonietja. Ja ho veu aqueys subjectes de la *Secció Filològica* a on son arribats!. Res tinc que dir dels Drs. Barnils, Griera i Montoliu, puys ells també son víctimes de les malvestats d'aquells subjectes, que tenen per cap en Fabra, que és un envejós colossal, que no pot sufrir que negú parli de filologia sino ell. Per això no'm pot

veure a mi i m'impedeix que els Drs. Barnils, Griera⁽³⁹⁾ i Montoliu⁽⁴⁰⁾ sien Membres de l'*Institut*. Ell professa el principi degut no hi ha més català que lo barceloní: lo que no's diu a Barcelona no val res ni es català. Els altres de la *Secció* practicament pensen lo mateix. Per això no els importa res que no's fassa la replega del cabal lingüístic de tots els territoris catalans. Ells en tenen prou treient paraules del francès i inventant-ne, creant una llengua nova. Són la major calamitat que es venguda demunt la nostra llengua. Hi ha que armarse contra ells i desapararlos bala rasa. Venc molt encoratjat de l'excursió que he feta per València i Catalunya occidental; per tot he rebudes mil protestes d'adhesió a mi i de rerovació pels subjectes de la Secció Filològica i dels qui los ampara, En Puig i Cadafalch.- Saludi de part meu la seva filla Da Gracieta, que conegui a Girona l'any 1902, i saludi també lo seu senyor i meynada, desitjantlos bona sort i gracia de Déu en totes les coses. Saludi igualment els altres de la seua honorable familia.

Son afectíssim
Antoni Ma Alcover, pre.

1919

29. Targeta postal.
+ Ciutat de Mallorca
19 jener,[1]919

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de dia 16 del corrent, que li agraeisc de cor. Grans mercès de la felicitació que m'envia p'el dia del meu sant. Vostè és també dels catalans que no han oblidat lo que he fet per la llengua catalana. Jo esper de vostè que seguirà omplint cèdules de cabal empordanés per la nostra *Calatxera*, i les pot enviar a dur a ca'n Verdaguer (Rambla Centre.5) d'on las reculliré per aprofitares per l'*Obra del diccionari*, que ab l'ajuda de Déu i dels bons catalans confiy de dur a cap.

Saludi de part meua la seua filla D^a Gracieta i demés familia i Déu torni la salut, si convé, an el fill que me diu vostè que té malalt.

Gaudesc de la salut mes completa, gracias a Déu. No tinga por que la indignitat dels de l'*Institut* alteri la meua salut ni crega que jo me senti gens abatut ni descoratjat, sino tot lo contrari.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

(39) Antoni Griera Gaja (Sant Bartomeu del Grau, 1887- Castellar del Vallès 1973). Eclesiàstic i filòleg. Des de 1913 treballà a les oficines lexicogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans. Fou un dels creadors del « Butlletí de Dialectologia Catalana ».

(40) Manuel de Montoliu i Tagores (Barcelona 1877 - 1961). Filòleg i escriptor. En 1908, juntament amb Griera i Barnils obtingué una borsa de la Diputació de Barcelona per anar a estudiar filologia romànica a Halle (Alemanya).

30. Targeta postal
+ Ciutat de Mallorca
21 setembre[1]919

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua del dia 15, que li agraes. Fins ahir no la viu perque no era a casa jo aqueixa setmana passada. No haja por, dona de Déu! La Paraula del Rey no dependeix de cap situació política. El Govern actual mantén, si importa, més fort que l'anterior, lo que el Reye enze digué sobre pagar l'Estat tot lo gast de l'Obra del Diccionari. Lo que hi ha que hem d'esperar l'aprovació dels Presuposts, a on anirà la consignació corresponent p'el Diccionari. Fins que hi haja dit Presupost, puc contar ab les tres mil pessetes de l'Ajuntament de Barcelona, que el Sr. Batlle me prometé pagar aviat. Per lo mateix vostè porà treballar i cobrar a tant la cèdula. Me deixi nou o deu dies per poder jo senyarli feyna i la manera de ferla(ara mo m'hi puc entretenir de feynes que tinc), i s'hi porà posar tot seguit. Ab lo treballadora que és vostè, podrà guanyar els seus doblers.

Comandacions a tota la seva honorable familia.
Son afectíssim
Antoni Me Alcover,pre.

31. Targeta postal
+ Ciutat de Mallorca
17 octubre,[1]919

Molt senyora meua i amiga: rebudes les seves cartes i la postal del dia 13, que li agraes. Preocupadíssim en la terminació d'un llibre⁽⁴¹⁾ que tenc compromís de publicar dins lo proper novembre, no me podré ocupar fins llavò en lo *Diccionari*; però desde ara li dic que se pot posar a ferme cèdules per dit *Diccionari*, de tots els questionaris que Mn. Griera li ha enviats i vostè n'ha omplits els quaderns o *cartes*. Les cèdules han d'esser de paper blanc qualsevol que vostè se pot fer tallar, de 165 milimetres de llarc per 73 d'ample. Pot comensar p'el primer questionari i seguirlos tots, fins que n'hi haja. En tenirne un paquet de mil o dos mil, el duga a la Llibreria Verdaguier, don el recullirà un amic meu que va sovint a Barcelona. Les me durà,jo me les miraré, i li faré les advertències convenients; i tot seguit d'haver cobrada la subvenció de 3000 pessetes que me votà l'Ajuntament de Barcelona, jo li pagaré dites cèdules a cinc cèntims de pesseta la cèdula ben feta, iestic segur de que totes ho seràn de ben fetes. I no sols en pot fer vostè d'aqueixes cèdules, sino també les seves filles i fills, baix la direcció de vostè. Les cèdules que han fetes per l'*Institut*, per malavolensa de la meua gent que el dirigeix, no mos ne podem servir. Si li agraden aqueixes condicions, s'hi pot posar tot d'una a fer la feyna.

Son afectíssim
Antoni Me Alcover, pre.

(41) En 1919 va sortir publicat el seu llibre *Don Jusep Ma Quadrado. Sa vida i ses obres*. Ciutat de Mallorca, Estampa Amengual i Muntaner, 400 pàgines.

32. Targeta postal.
+ Ciutat de Mallorca
14 desembre, [1]919

Molt senyora meua i amiga: en mon poder les seues derrerres cartes, la del dia 9 i la anterior. Gràcies a Deu,estic ben ho, pero carregadíssim de feynes, que no'm puc girar darrera. Me deixi sortirne i dins nou o deu dies li poré escriure, si Déu ho vol, ab més espay i tranquilidat; i ja li donaré les instruccions que me demana sobre cèdules lexicogràfiques. Les que m'envià, no diuen malament; pot seguir fente fins que li arribin les instruccions que li promet, i a les hores encara serà temps a corretgir lo que convenga.

Consideracions a la seva honorable familia.
Son afectíssim Antoni Ma Alcover, pre.

33. Targeta postal. Diccionari General de la Llengua Catalana. Institut d'Estudis Catalans. Palau de la Diputació. Barcelona.
Barcelona 16 XII [1]919

Molt Sra. meua: El recader que V. havia anunciat va tenir la pensada de dexar les cèdules a la portarie; així és que no vaig veure'l ni poder donar-li els diners del rebut ni la feina per fer. Facin tornar al recader i li entregaré tot. Dels tres llibres que li dono per fer-ne paperetes fara l'obsequi de començar per el d'en Valls Taberner⁽⁴²⁾ (Ordinacions de la Vall d'Aneu). Tinguin molt en compte posar sempre la data del document. La signatura serà «vall d'Aneu» tal com va en la papereta de mostra que us acompanyo⁽⁴³⁾.

Guardiu-se del fret i de la tramontana. Amb molts saluts per les seues filles, se repetesc de V. affm. amic M. Alcover.

1920

34. Carta
+ Ciutat de Mallorca
12 janer, [1]920

A Da Irene Rocas, viuda de Bassa

Molt senyora meua i amiga: en mon poder les seves de 17 de novembre i de 23 de desembre, que li agrasc. En quant a la del novembre ¿que vol que li diga referent a mon tercer *Manifest*^{(44)?} Que els catalans se desmostren casi tots molts covarts. Reproven la conducta dels caporals de La Lliga i l'*Institut*, pero no gosen dirho publicament. Me diuen que fora de Barcelona tothom està per mi, i que dins Barcelona tothom calla de por que tenen an Puig i Cadafalch. Doncs jo ab una gent tan

(42) Ferran Valls i Taberner(Barcelona 1888 - 1942). Jurista i historiador.

(43) *Acompanyo*; lliçó conjuntural ja que el mot no es pot llegir gaire bé.

(44) Vegeu F.dB Moll, *Un home ...*, pàg.196 i ss.

covarde i de tan poc caràcter no m'hi puc entendre. Jo seguiré endavant i me seguirà qui me vulla seguir. Tal covardia ne fa fàstic i despreci.

A mi m'han volgut intimidar els grossos del Catalanisme, i han esgarrat el camí. A mi no me intimida negú, fora de no tenir raó. Si jo no tengués raó, així estaria intimidat o re-de-intimidat.

No tinga ànsia que jo la posi demunt lo Bolletí. No la vull fer blanc de les ires d'aquells noninguns i poques-vergonyes.

Vostè me pot treballar tot lo que vulla de cèdules i no tinga por i guardaré el secret.

Lo que hi ha que les 3000 pessetes votades dins el juny de l'Ajuntament de Barcelona per lo *Diccionari*, encara no les he cobrades ni sé quant les cobraré. Dins agost lo Batlle me donà paraula de pagarlesme. Veyent que no les m'enviava, li escriguí dins octubre, llavó dins novembre, després devers dia 21 de desembre, fent-li avinent que hi havia una partida de col·laboradors que, fiats de la formalitat de lo Ajuntament, me feyen cèdules a té qui té. Doncs be, lo Sr. no m'ha contestat tan sols. ¿Que li sembla? Ja sap que li vaig prometre pagarli la feyna ab los diners que me donàs l'Ajuntament de Barcelona o de l'Estat.

De Madrid tinc molt bones notícies de que posarán an el Presupost una bona consignació p'el *Diccionari*. Però el Presupost no comensará a regir fins dia 1 d'abril.

Fins aquí els de Madrid se porten molt millor que els de Barcelona. ! Pobre llengua catalana si arribava a haver-hi la Autonomia Integral en mans de la Lliga Regionalista! Seria el finis...Catalauniae! Me crega!

Ara anem a les cèdules que me envià: Del tamany haurien d'ésser un poc més grosses! N'hi pos tres per mostra de com haurien d'esser. Les que tenen res que advertir, les hi remet, demanatn'hi aclaracions. Lo que mes li recomán és que fassan lá lletrà ben clara, ben clara, per no desfigurar les paraules i fer un *cocòrum*⁽⁴⁵⁾. Diga a son fill Seraff que les cèdules de Gòsol són interessantíssimes, i que me'n fassa forsa, però ab la lletra ben clara, ben clara! Vostè en pot fer, seguint lo sistema i questionariè de lo Institut, i cobrarà quant ens entrin aquells diners que li he dit.

No importa ordenarles alfabèticament, pero és millor ordenaleshi, per comoditat de vostè mateixa.

Dia 16 d'aqueix mes surt d'escursió filològica a diferents viles de Mallorca i no en tornaré fins dia 5 de febrer.

Comandacions a tota la seua honorable família.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover,pre.

35. Targeta Postal

+ Ciutat de Mallorca

22 febrer, [1]920

Molt senyora meua: en mon poder les seves de dia 15 i dia 17 de janer, que li agraes de tot cor. Les cèdules que me retorna, estan ben explicades casi totes. Allò d'*estintolar* queda confús. Ho hauria d'aclarir una mica més: lo mateix que *olba*⁽⁴⁶⁾,

(45) Conjunt de coses embullades, males de destriar (*DCVB*).

(46) El *DCVB* recull "olva". A Llofriu es deia "no n'he sentit ni olva": no n'he sentit res.

voltorn⁽⁴⁷⁾ (¿ ès així que cal enciure-hu). Allò de Rozó⁽⁴⁸⁾ (berenar dret al camp) ¿ ès *rocó* o *rozó*?. Les paraules les cal explicarles be per poderles aprofitar. Grans mercès de la felicitació del dia de mon Sant. Que Deu nostre Senyor escolti les oracions de vostè! - A Barcelona sé que treballen per que cobri les 3000. Esper que arribaran a pagarme. Veurem. Serà lo que Deu voldrà. De Madrid tinc molt bones noves: una carta del President del Conçell de Ministres que diu que la cantitat que jo demán p'el Diccionari (32000 pessetes), ja està an el Presupost. Ara falta que les Corts ho votin. Els de Madrid se porten molt millor que no els de Barcelona envers de l'Obra del Diccionari. Jo li agraeisc de tot cor la bona disposició que me demostra de treballar per tal Obra. vinga lo que vinga.

Consideracions a la seua honorable familia.

Antoni Mª Alcover, pre.

36. Carta.

+ Ciutat de Mallorca

7 mars, [1]920

A Dª Irene Rocas

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seva de 29 febrer, que li agraeisc.

Les cèdules que m'inclo, van bé. Procuri sempre fer la lletra ben clara, ben clara.

Les notícies que me venen de Madrid sobre la consignació en presuposts d'una forta cantitat p'el Diccionari, son de cada dia mes favorables i satisfactories. Ple⁽⁴⁹⁾ demanades 32000 pessetes per cada any; i lo President del Consell de Ministres, lo Ministre d'Instrucció Pública, n'Alba⁽⁵⁰⁾, i en Riu⁽⁵¹⁾, lo Diputat per Sort-Viella, de la Comissió de Preuposts dites 32000 p'el Diccionari català-Valencià-Balear⁽⁵²⁾, Vaja, estic moralment segur de conseguirles. Per lo mateix ¡coratge! ¡ endavant! ¡ Fassa cedules i més cedules, dona santa de Déu!

Vostè té moltíssima de raó que en els questionaris elze demanen coses que no fan gayre p'el Diccionari. Vostè en precindesca de tals coses, i replegui mots i més mots, els que vostè crega que serveixen per tal cosa. Lo que importa son mots, mots, mots catalans, tots els mots que s'usen fins i tot els duptosos. Ho replegui tot, i aquí ja garbellarem, ja triarem.

Posant LLufriu a cada cedula, ja n'hi ha prou. Ara si hi hagués altre LLufriu, caldria posar - *Baix Empurda*. Jo no sé que n'hi haja d'altre de LLufriu.

Això procuri sempre ab tota la cura i l'esment del món; escriure les paraules tal com el poble les pronuncia a LLufriu.

(47) *Voltorn*: ' vent càlid' (DCVB)

(48) *Rocó*: ' fer roco?; berenar a mitja tarda ; (DCVB).

(49) Directament, sense obstacles.

(50) Santiago Alba Bonifaz (Zamora 1872- Sant Sebastià 1949). Fou ministre de finances durant el govern de Romanones.

(51) Daniel Riu Periquet (Sort, 1880). Advocat. Membre del partit liberal que secundà Santiago Alba. Diverses vegades fou diputat a corts.

(52) Aquí ja fa explícit el canvi de nom del diccionari.

He presa bona nota d'*estintolar* ¿ Com així del verb *estintular* surt lo sustantiu *estàntul*⁽⁵³⁾?(¿ no ès *estíntul* ?).

A Mallorca pronunciam la -t de *vent, pont, cent, alt, jent, munt, etc.*

La ç? Fa be de no usarla. Jo em som inimic. Just la us en molt pocs casos: venç, comerç, audaç, feliç, terç.

Les cançons populars⁽⁵⁴⁾ que li surtin al pas, les replegui, si pot; molta volta inclouen molts preciosos i sobre tot franses, per la sintaxis d'alt preu. Comandacions a tothom de casa seua.

Lo de Madrid me du molta de feyna. No me atur d'escriurehi per assegurar la cosa.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover pre.

37. Targeta postal.

+ Ciutat de Mallorca

16 maig, [1]920

Molt senyora i amiga: en mon poder la seua de 13 d'abril que li agraeisc de cor. Com arribá després de dia 16 que jo m'embarquí i no torní a Mallorca fins dia 12 del corrent, fins ara no he vista la seua carta. Escric a ca'n Verdaguer que m'enviïn lo paquet de cèdules de vostè; i en tenirles, les me miraré per veure si hi ha qualche observació que fer, i per gir postal li remetré 100 pessetes a conte de la seua feyna, que estic segur de que será bona. De manera que vostè i sos fills i filles poden treballar a conte meu fan com vulguen. Tot lo que han enviat a l'*Institut* m'ho poden enviar a mi, i jo els ho pagaré, si Déu ho vol. D'aqueixa manera vostè me podria proporcionar tot lo vocabulari de l'Empurdà, allà on Llufríu n'es un centre tan magnífic. Seguesca lo sistema que diu que segueix per fés les cèdules.- Si el seu fill no pot dibuixar les eynes i altres objectes materials de que parlin les cèdules, veja si a LLufríu hi ha qualche dibuixador que elze dibuixi, i vostè li pagui la feyna i m'envii a dir lo que li haja costat, i jo le hi abonaré.- Estic ben conforme de defogir de polèmiques. Feyna de diccionari m'interessa fer. Si vostès son a Llufríu aquest estiu, podria esser que elze fés una visita, puy he de recòrrer els Pirineus i arribar a Cadaqués, Figueres, Campmany i Olot. Mossèn Griera sembla que s'es adobat, pero li cal repòs una temporada.- La Victoria meua contra els farsants de l'Institut es grossa de tot, gràcies a Déu. Siguem nosaltres bons, que Déu may falla.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover.

(53) *Estàntul*: 'puntal'(DCVB).

(54) En aquest fons « Rocas » hi ha també un cançoner manuscrit recollit per aquesta eul.laboradora, i que aviat donarem a conèixer. A més de cançons i romàços conté adagis, refranys i corrandes. En algunes d'aquestes composicions podem llegir-hi una nota afegida que fa: «enviada a Mallorca».

38. Targeta postal.
+ Ciutat de Mallorca
13 juny,[1]1920

Molt senyora meua i amiga: Dimegres passat li volia enviar, segons li havia promès, cent pessetes per gir postal a conte dels treballs que té fets per lo diccionari; i ens trobàrem que no els hi poríem enviar a LLufriu, perquè no hi ha oficina per això an aqueixa vila empordanesa. Doncs me diga a on vol que li enviï les cent pessetes? A Barcelona? a Girona? A on i com ?

Supòs que vostès segueixen fent feyna lexicogràfica. Que en fassan forsa!

Aviat vendré a Catalunya per empendre una llarga excursió pe'ls Pirineus. Segons com serà, passaré per LLufriu per estudiarhi la conjugació si vostès hi han d'esser.

Son afectíssim
Antoni M^aAlcover,pre.

Estic escrivint lo *Bolletí* de maig-octubre. Ja hi ha tres fulls tirats. Me sembla que n'hi haurá altres tres.

39. Targeta postal.
+ Ciutat de Mallorca 20 juny,[1]1920

Molt senyora meua i amiga. En mon poder les seves del 12 i 16 del corrent, que li agraesca.

Li escrigué fa una quinzena de dias i se veu que no hi arribá la carta, a on li deya que anaven be aquelles cédules de llenguatge vivent que m'envià, i li feya altres observacions que ja no me recorden, de manera que tiri endevant fent cédules de llengua vivent, dels varis arts i oficis, segons el questionari que ha rebut de Mn.Griera⁽⁵⁵⁾ de l'any 1913 ensà.

En quant a les seues filles també en poren fer de cédules per mi d'aquells llibres que diu que han rebuts per ferne i que duen senyat lo que n'han de copiar.- En venir a LLufriu, vendré tot sol. Ja l'avisaré en sebre lo dia. Quant mes petit sia lo poble millor per mon objecte.- Avuy li enviam un gir postal de 100 pessetes a conte de la feyna que té feta p'el Diccionari. Lo gir l'enviam a Palafrugell a nom de vostè.- Aquest jove que diu que hi fa els dibuixos per lo del Diccionari, que en fassa forsa; i en venir jo, ja ens entendrem.- Cont sortir de Mallorca els primers dies de juliol i la primera aturada d'estudi de conjugació seré LLufriu.-Comandacions a sos fills.

Son afectíssim Antoni Mª Alcover, pre.

(55) Antoni Griera i Gaja (1887-1973). Eclesiàstic i filòleg. En 1913 entrà a treballar a les oficines lexicogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans. També fou un dels impulsors del «Butlletí de Dialectologia Catalana».

40. Targeta postal.
+ Ciutat de Mallorca
4 juliol, [1]1920

Molt senyora meua i amiga: En mon poder la seua de 24 de juny darrer, que li agraeisc de cor. Quant resolguí fer l'eixida filològica en projecte, me creya poder sortir de Mallorca més prest, a mitjàn juny; però no ha pogut esser. M'embarc dia 8 cap a Menorca i dia 12 cap a Barcelona. Com he de recórrer els Pirineus Catalans de cap a cap i per allà just hi poden anar els tres mesos d'estiu (juliol, juny, agost) i jo només en tenc dos; i com me convé visitar a l'Empurdà no sols LLufriu, sino qualque altra punt, he pensat no aturarme a Llufríu fins que hauré recorreguts tots els Pirineus, la 2ª quinzena de setembre. En sebre lo dia, ja l'avisaré.- Per lo mateix, vaja fent cèdules per mi tantes com puga. Vostè les fa molt be; segueisca com fins aquí, però procuri fer sempre la lletra ben clara. Saludi sos fills i filles, nets i gendres. Dª Gracieta la conequí a Girona l'any 1902.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

41. Targeta postal
+ Ciutat de Mallorca
9 d'octubre, [1]1920

Molt senyora meua i amiga: li enviam per correu set mil cèdules en blanch per que les mos umple de mots empurdanesos. D'avui endevant, no se fassa tallar pus cèdules a Llufríu, perquè ens surten massa cares. Ja les hi enviarem de Mallorca. I quant vostè en tenga de plenas quatre o cinch mil, en lloch d'enviarles a Barcelona, les m'envii per correu i certificades a Mallorca, posant demunt lo paquet: *Original de impremta*. Me crega, aquest es el medi més segur i més econòmic. La setmana qui ve me miraré els paquets que tenc de vostè i els hi pagaré, demanantli les aclaracions que convenguen. ¡A veure si me'n replega moltes, ben moltes de cèdules de llenguatge vivent, que lo manco les hi pagaré a cinch cèntims la cèdula. Me cauen millor les de llenguatge vivent que les de llenguatge escrit. P'el llenguatge vivent vostè pot servir-se d'ajudants que li vagen a cercar els mots i vostè llavó els escriu. La qüestió es que ens envii molt de cabal, com mes millor. Comandacions a tota la seva maynada. Son afectíssim Antoni Mª Alcover.

42. Carta.
+ Ciutat de Mallorca
31 octubre, 1920

A. D. Irene Roques

Molt senyora meua i amiga: divendres passat li enviàrem a Palafrugell 120 pessetes per gir postal. Ab les 100 que li emviàrem devers lo juny, són 220, ab les quals hem pagades les cèdules que fins avuy vostè m'ha enviades.

Vostè envià de llenguatge vivent dos paquets: un de 990 i l'altre de 985; sumen

1975: a 6 cent la cèdula son 118,50 pessetes; i per que siga tallada rodona, n'hi contam 120.

Les cèdules enviades darrerament, tretes de la *Luliana*⁽⁵⁶⁾ son 326; a tres cènt la cèdula, són 97'80 pessetes. I perque siga també tallada rodona, n'hi posam 100. I vetassi les 220 pess. que hem enviades a vostè. A veure si me fan noves remeses de llengua, i els ho pagarem a l'acte. Insistech en que fassen la lletra ben clara, que no hi haja may duptes en la lectura.

L'ull segueix be gràcies a Deu, i no me atura gens de fer bona feyna.

Li convé mes fer feyna per mí que no per l'*Institut*. Lo llenguatge vivent es lo mes urgent i lo que li produeix mes a vostè. Ara aprofitin així mateix els volums de la *Luliana* que tenen, però, en haver-los acabats, se posin vostè i les seves filles i fill a replegar llenguatge vivent, no manifestant a negú per qui lo repleguen: i jo me'n guardare prou de dirne res demunt lo bolletí. Si totes vostres treballen demunt lo llenguatge vivent, figurse les cèdules que poden omplir i els diners que poden guanyar. M'hauria d'enviar nota dels *questionaris* que te de l'*Institut*, perque jo no elze tinch, per sebre jo de quins rams fan vostès cèdules i podem omplir els buyts que hi haja i dir a vostè que quins altres rams ha de fer cèdules a fi de que la replega de materials se fassa igual per tot.

Ja m'enviará a dir també tot lo que ha gastat de fer tallar cèdules en blanch i ab recadero.- D'avuy endevant envii les cèdules fetes i plenes, per correu i certificats els paquets, ben embolicats i fermats, i llavò m'enviara a dir lo cost, i le hi pagaré.

Els paquets de cèdules en blanch, ara els enviám mes defensats i ben acondicionats. An el gir postal posárem lo seu nom i llavò Palafrugell-Llufriu.

Consideracions a les seves filles i fill.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, pre.

43, Carta
+ Ciutat de Mallorca
24 de novembre [1]920

A Dª Irene Rocas

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua de 12 del corrent, que li agraesch. També ès arribat el paquet de 2874 cèdules de la *Luliana* que vostè havia fetes per l'obra del Diccionari. Les bestretes son 20'40 pts.; les 2874 cèdules son 86'22 pts.: sumen 106'62 pessetes i n'hi enviám 107 pessetes per gir postal per que siga tallada rodona.

Tendrem en conte, en escriureli, les indicacions que ens fa sobre la direcció que cal posarli a les cartes i demés cosa.

Que vinga pronta la feyna que m'anunciá de les noyes sobre Blanquerna i Fèlix. ! Que en vinga molta de feyna de vostè sobre lo llenguatge vivent! ! Que la fassa ab los *questionaris* de Mn. Griera o ab la *Lletra de Convit*, la qüestió ès que se fassa la feyna

(56) Moll dins *Un home...* ens parla de l'Alcover lul.lista i la gran batalla de l'edició lul.liana, pàg.229 i ss.

i se fassa be i la me envii en tenirla feta! Com mes me n'enviarà, més content me farà! Arribaren també aquells *Questionaris*, llur llista. Quant haja fets per mi tots els *questionaris*, ja farà lo que no toquen els *questionaris* i espinzella⁽⁵⁷⁾ i demana la *Lletra de Convit*.

Que vaja be son fill Seraffi, i les seves noyes que treballin a la vela⁽⁵⁸⁾! Comandacions per tots i bona sanitat d'ànima i de cos elze desitja
son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

1921

44. Saluda

Ciutat de Mallorca 5 de janer de 1921 ⁽⁵⁹⁾

A Dª Irene Rocas de Bassa, i li fa a sebre que ha rebuda la seua atenta de 5 de desembre darrer la hi agraeix. Me sembla que els de l'Institut no li enviarán feyna perque totes les notícies que en corren, son de que no tenen una creu. Li repetesch que les seves filles poden treballar ab vostè an el llenguatge vivint segons les instruccions de la *Lletra de Convit*, Plana 34, col. 2^a. Si vol una *Lletra de Convit*, ho diga i la hi enviarem, avè que ja ens ne queden poques.- Quant mes cèdules, ben plenes, m'enviarà mes content me farà.- A la hora d'ara a Mallorca hi ha mes de cent colaboradors que fan feyna an el *Diccionari*.- Hem fetes tallar en dos o tres mesos docentes mil cèdules.- L'entusiasme va creixent. A la Província de Castelló de la Plana i a diferents comarques de Catalunya hi ha colaboradors de lo mes fervent i entusiasta.

45. Targeta postal

+ Ciutat de Mallorca

8 febrer.[1]921

Molt senyora meua i amiga: en mon poder les seues atentes de 10,15 i 27 de janer. No sé si li he contestades les de dia 10 i dia 15. Grans mercès de la felicitació per St. Antoni. He rebudes les 3000 cèdules de llenguatge vivent que m'ha enviades fa dies⁽⁶⁰⁾.- Posi tot l'esment que puga en fer la lletra ben clara, distingint les rr de les n n. Encara no m'he pogudes mirar les cèdules derrereres per veure si hi ha cap deficiència. Les mos mirarem, i ja li. enviaré a dir les aclaracions que hi caldrà fer. LLavò les hi pagarem.- Sopòs que haurá rebuda la *Lletra de Convit*, que li enviàrem dies passats. La ñ no la podem introduir dins l'ortografia catalana. Cal escriure ny.- Posi en les cèdules totes les cansons, corrandes, i dites populars que sàpia, però ben feelment

(57) Que detalla, que explica minuciosament.

(58) *Treballar a la vela*: "molt aviat, de pressa" (DCVB).

(59) Alcover aprofita una comunicació protocolaria de l'IEC, un «saluda», per escriure-hi la lletra. En el peu del text imprès que diu: «Antoni Mª Alcover aprofita aquesta ocasió per a fer-li present el testimoni de la seva consideració mes distingida», ratllà *ocasió* i ho substituï per *bona avinentesa*. També ratllà *Barcelonà*. Hi escrigué al damunt *Ciutat de Mallorca*.

(60) Aquest primer paràgraf és interlineat. Ratllà la primitiva redacció i després escrigué el que hem transcrit amb una lletra més menuda.

transcrites.- Que posi lo seu noy tots els dibuixos de coses, materials que puga a les cèdules de coses pròpies de l'Empurdà que ab dibuix se donin a coneixer millor que ab paraules.- Lo seu noy, en esser a Montanya, que ens replegui totes les paraules que pugui; pero que les expliqui. Vostè no posi may tampoch cap paraula que no l'expliqui ben be, s'enten les paraules a ne que dedica una cèdula.

Comandacions a tota la familia.

Son afectíssim Antoni Ma.Alcover,pre.

Les dues cèdules que me inclogue han d'esser⁽⁶¹⁾ dues; y una de singlada y una altra de mal-singlada⁽⁶²⁾.

46. Carta.

+ Ciutat de Mallorca

27 febrer,[1]921

A Da. Irene Rocas. viuda de Bassa

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua darrera, sensa data. La hi agraesch.

Dins les seues cartes espigol moltes de paraules i girs de frase. Per això les m'escriga tan empurdaneses, tan llufrinenques com puga; i totes les paraules una mica estranyes, les m'expliqui. Me posa vostè: *allargar es muladó*⁽⁶³⁾ de cèdules. ¿Que ès això de *mulador*⁽⁶⁴⁾?

Li enviem aquests dies un altre paquet postal de cèdules en blanch, si Deu ho vol.

Les oracions dels curandars ens interessen prou, però copiades ben feelment.

Arribà lo seu paquet de 3000 cèdules, de llenguatge vivent. Les s'ha mirades lo Secretari I de l'*Obra del Diccionari*, Mn. Jaume Sastre, molt llest i entès en la matèria; i li han agradat molt, l'han entusiasmat. En separà una partida, que no són prou clares, que hi cal més explicació per que s'entenga be el sentit. La filla Montserrat que ab son marit vengué a casa mentres parlaven de dites cedules, ens ne explica cinch o sis, i aquestes ja no les hi enviem. Les altres si que les hi enviem dins aqueixa aquesta carta per que les mos expliqui una mica més. Aquests *jochs de cartes* els ha d'especificar una mica per veure en que consisteixen. Els adagis s'han de il·lustrar indicant quin sentit tenen o en quines ocasions los usen.

Lo mot *ancanyanar*⁽⁶⁵⁾ cal explicar-lo mes, posantne alguns exemples. Per fer veure lo sentit d'un mot no hi ha com posar un parell de frases a on entri tal mot.

Tenga en conte sempre que en les cèdules val mes pecar per posarhi molta d'explicació⁽⁶⁶⁾ que per posarn'hi massa poca. La cèdula no ha de deixar el lector a les fosques. Hi ha que explicarles forsa. De les 3000 cedules enviades⁽⁶⁷⁾ li toquen 300

(61) *Cinglada*: "ben arranjada".

(62) Abans havia escrit *girbada* i *mal-girbada*. Després ho ratllà.

(63) *Muladó*: "munt, conjunt de coses superposades (DCVB, Empordà). Caramull, contingut que sobresurt de les voreres d'un recipient". Metàtesi de *modolò*.

(64) Amuntegar un conjunt de cèdules?

(65) No he trobat aquest mot enregistrat al DCVB. Hi figura: "acanyament, encanyassament".

(66) Abans havia escrit *moltes de paraules* i després ho ratllà.

(67) *Enviades*, mot interlineat, afegit posteriorment.

pessetes, que li enviaré tot d'una que repiguem lo 2n semestre de la Subvenció; que será ben prest, segons carta del Sr. President de Ministres que ahir vaig rebre. Lo que ens queda del 1er semestre ho necessitam per pagar els col·laboradors petits que m'han presentada feyna ferma fa mes d'una mesada, i fins ara no la mos hem poguda mirar així com cal. En quant als *sobrenoms* de Llofriu i de l'Empurdà, basta 'posar que tal *sobrenom* es de tal poble, i explicar el sentit d'ell, si el sap.

Els mots de la llisteta que li pos, sembla que s'usen a l'Empurdà. A veure vostè si m'explica que signifiquen: brimarada⁽⁶⁸⁾, fatiller,-ra⁽⁶⁹⁾.

La seua filla Montserrat vingué ab lo seu marit. Elze vaig fer un itinerari per que poguessen veure l'illa; pero ell no estigué gayre fi, i no s'arribaren a moure de la ciutat. Elze tingué a dinar un dia, divenres segon de corema. Com me digueren que tardarien una quinzena de dies a arribar a Llufriu, no elze doní aqueixa carta ni les altres coses per no enfiatarlos.

Hála, idò, si me fa re-de-molta de feyna; Comandacions a tota la familia.

Son afectíssim

Antoni Ma. Alcover, pre.

47 .Targeta postal

+ Ciutat de Mallorca 2 març,[1]921

Molt senyora meua i amiga:

Com li vaig escriure diumenge, li enviam un paquet postal de cèdules en blanc. I le hi enviam a Palamós perque ni a Llufriu ni a Palafrugell s'aturen paquets postals. He considerat que per vostè era mes fàcil enviar a Palamós a recullir dit paquet que no a Girona. Per lo mateix tenga la bondat d'enviar lo *recader* a Palamós i recullir en nom de vostè dit paquet postal, que se'n va ab lo nom de vostè. Ab ell li enviam vuyt mil cèdules. Ara ja tendrà per ferne a dojo.

Comandacions a tota la familia.

Son afectíssim

Antoni Mª Alcover, pre.

48. Targeta postal

+ Ciutat de Mallorca

23 març,[1]921

Molt senyora meua i amiga: en mon poder les seues de 9 i 15 del corrent que li agraesch. Si que'm sap greu que hagués d'anar a Palamós a recullir lo paquet postal. Els del Correu d'aquí m'han donat un medi per facilitarli la rebuda dels altres paquets que li hàgim d'enviar.- Quant mataren en Dato⁽⁷⁰⁾, feya cinch dies que ens havien

(68) «Flamarada». El *DCVB* només recull exemples de Vic i Mataró.

(69) Que fa pràctiques superticioses; persona encisadora; home que en tot es fica. Al *DCVB* no hi ha cap expressió de Llofriu.

(70) Eduardo Dato Iradier (la Corunya 1856 - Madrid 1921). Morí el 8 de març de 1921 morí atemptat dut a terme per sindicalistes catalans.

pagat lo 2n. semestre de subvenció.- Estich segur que tal mort no perturbarà en res la marxa de l'*Obra del Diccionari*. Les coses de Madrit no están tan a l'ayre com les de Barcelona, gràcies a Déu.- Lo conte que li enviàrem ha poch, no està equivocacat. La feyna que vostè envià, valia ben be lo que li enviàrem. Seguesca voste enviant-nos feyna tan interessant com aquella, i le hi pagarem be. Essent bona, la pagam, no a 6 cent. sino a 10. Ens agrada cumplir mes de lo promès.-¿ Que es això de *bescontes*^{(71)?} Ens ho expliqui.-Be van les explicacions que ens envia. Expliqui sempre molt les coses. Jo no som del parer d'En Montoliu.- Cada oració d'aquelles, la posi a una cedula, i ja en traurem lo such aquí.- A Mallorca deym: enviar (passarse p'el canyó una cosa).- *Estufar-se* se diu molt a Mallorca: inflarse; pendre major embalum, bravetjar, presumir molt, voler esser molt, fer de valent. També deym: una roba *estufada*, com vostés.- Saludi de part meua els nuvis, que ens feren molt bona impressió.- Mn. Sastre⁽⁷²⁾ elze saludà, mon secretari primer.- Ara en tinch tres, ben abrinats.^{(73)?} Seguesca comanantnos a Deu.

Comandacions a tota la família. Son afectíssim Antoni Ma. Alcover, pre.

49. Targeta postal
+ Ciutat de Mallorca
25 juny [1]921

Molt senyora meua i amiga: En mon poder la seua de dia 22, que li agraesch. Si no li he escrit ès estat per falta absoluta de temps. Fa un mes que preparam la gran excursió per tot Catalunya i València. Lo Bolletí d'abril-Octubre, de 104 planes avuy l'acabam. La setmana qui ve lo rebrá vostè. Demá m'embarch cap a Barcelona per comensar l'excursió. Haurem d'anar tot dret al Pallars perque ara es lo temps millor. A Llufríu arribarem la primeria de setembre, si Deu ho vol. Ja li escriuré en sebre quant.- Aquelles 3000 cèdules van be. N'hi ha un milenar que, com son de corrandes, no duen tanta de feyna de cercar com les de tal o tal ofici. Per això he pensat de pagarn'hi 2000 a 10 cèntims i les altres 1000 a 5 cèntims. Tinch carta del President de Ministres que pronte ens pagarán lo tercer semestre de la subvenció. Tot d'una que ens paguin, la pagarem a voste. rebrá també un *Resum* del Questionari de la *Lletra de convit*. Se subjecti a ell per la replega que'ns fa. Vostè ja sap lo que ens ha enviat.- Donchs vaja enviatnos lo que encara li falta de tal Questionari. Ja veurá que inclou tots els Questionaris de l'Institut.- Gràcies a Deu estich ben ho i ple de coratge, i mes ab los dos magnífichs companys que tindrè en l'excursió que demé comensam. En Francesc Moll i Mn. Juan Benejam⁽⁷⁴⁾.

Son afectíssim
Antoni Ma Alcover, pre.

(71) EL DCVB enregistra 'bescompte': 'error sofert en un compte'.

(72) A ben segur era Mn. Jaume Sastre de Lluçmajor, que acompanyà Alcover en algunes eixides filològiques. (Moll, *Un home...* pàg.221).

(73) Alts, esvelts,prim's.

(74) Capellà de Ciutadella que acompanyà Alcover en la més llarga eixida filològica.

50. Targeta postal
+ Olot, 13 setembre [1]921

Molt senyora meua i amiga: des de dia 26 de juny fem l'eixida lexicogràfica que vostè sap. Dia 15 a vespre arribarem aquí; d'aquí anirem a LLadó (dies 15, 16, 17), dia 18 a Figueres per arribar al vespre a LLufriu o Palafrugell i estar ab vostè el dia 19 i el vespre cap a Girona. L'escursió fins aquí ens va de primera, gràcies a Deu, i trobam un cabal de mots i frases que ès un be de Deu. Mos companys se demostren molt valents, i fem feyna de les totes. Per tot trobam bon costat. Els contraris no se son demostrats en lloch i s'amaguen. Es que ells mateixos se consideran carregats de culpa. Res, fins dia devuyt o dia denou.

Comandacions a la seua bona gent. Si me vol escriure a LLadó, posi per direcció: A ca - D. Pere Vayreda⁽⁷⁵⁾.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

51. Targeta postal.
+ LLadó, 16 setembre [1]921

Molt senyora meua: rebuda la seva d'ahir. Ja contàvem anar a dormir a Palafrugell diumenge vespre, dia 18. Així ho farem, si Deu ho vol i Maria; i dilluns dematí mos entregarem, a LLufriu. Les maletes no ens convé deixarles.

Comandacions a tota la seua apteciable família.
Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

També rebí la seua de dia 14, que li agraesch de cor. Molt de greu me sap de les tribulacions que me diu que han tengudes aquest estiu. A Mallorca hi ha a casa qui rep tot quant va allà ab lo seu nom i hi dona providència.

L'eixida segueix anantnos bé, gracies a Deu.

1923

52. Targeta.
A Da Irene Rocas, viuda de Bassa. LLufriu (Palafrugell)
A D^a Irene Rocas. P. Ciutat de Mallorca. 14 gener. [1]923

Molt Senyora meua i amiga: En mon poder la seua del dia 2, que li agraesch. Crec que dins ben poch temps cobrarem de Madrid, i a l'acte de cobrar, pagarem tots els col·laboradors i col·laboradores, Vostè una de tantes. Be va que vostè a la fi gaudesca de

(75) Pere Vayreda Olivas (Beuda 1877 -Lledó, 1944). Fou autor d'alguns llibres d'erudició local.

tranquil·lidat. Be l'ha mester després de tantes de trifulques.- El Bolletí de l'eixida 1921, crech que le hi enviarem després d'ahir; Deu fassa que li siga arribat.

P'el seu gendre Armand Langlois li inloch una targeta dins un sobre. Ab ella que se presenti an el Rdm. Bisbe de Girona⁽⁷⁶⁾ i estiga segur de que el rebrá bé i farà per ell lo que bonament puga, puys ès un senyor Bisbe bondadosíssim, un vertader home per tots els seus diocesans, una gran benedició de Deu per la Diocesis de Girona.

Comandacions a la seva filla Montserrat i a son marit, com també an aquells nuvis amichs de vostè que vengueren a veure'ns.

Son afectíssim Antoni Mª Alcover, pre. Degá de la Seu de Mallorca. St.Bernat,5, pral.-2^a. Ciutat de Mallorca

53. Targeta postal.
+ Ciutat de Mallorca
11 juny, 1923

A Dª Irene Rocas

Molt senyora meua y amiga: En mon poder la seua de 4 del corrent i el paquet de dos mil cèdules de dies anteriors.

Be anirà si mos n'envia un sobre de mots escullits de la regió pirenenca. La qüestió es que les paraules siguen ben especificades i aclarides.

El dia 22 de març l'Estat ens pagá tres trimestres (18750 pessetes) que no nos bastaren per pagar toda la feyna que devíem. Tenim demanat el corrent trimestre i esperam cobrarlo la darrerria d'aquest mes o primeria de juliol. Tot d'una que cobrem, enviarem a vostè l'import de les cèdules enviades. Jo tinch bestretes prop de 4000 pessetes per l'Obra del Diccioniari i no m'es possible bestreure pus per ara.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover,pre.

54. Tarjeta postal.
+ Ciutat de Mallorca
5 agost.[1]923

Molt senyora meua i amiga: en mon poder la seua del dia 25 del passat, que li agraesch de cor. No s'apuri per la cedula personal. Ja la m'enviará en tenir-la.- Vaja omplint cèdules lexicogràfiques, així com puga. Les d'aqueix rector de Mont-Ras ha d'esser interessant. Les que duga de la Bisbal, conti, de que seran cosa bona.- Molt content estich de lo que m'conte del Rdm. Bisbe de Girona. Ès un home tot de Deu: es una benedició del cel per tota diocesi a on vaja.-Li envií lo Bolletí que du la meua entrevista ab el rey. Si els directors del catalanisme no fossen una colla de farsants, no haurien feta la conspiració del silenci entorn de tal revista. Son uns malfactors de

(76) En aquella època el bisbe de Girona era monsenyor Gabriel Llompart i Jaume.

la Pàtria. No esperi que Catalunya triomfi mestres tenga tals caporals. Son els inimichs mes formidables de la llengua catalana. Deu elze fassa uns sants. Amen.

Son afectíssim
Antoni Mª Alcover, pre.

De Francesc de B. Moll a I. Rocas

55. Targeta postal.
+ Ciutat de Mallorca
3-juriol-22

Molt Sra meva!

Tot saludant-la coralment li comunich de part de Mn.Alcover que, havent cobrat de l'Estat el segon trimestre de subvenció del corrent any, esteym en disposició d'enviarli la retribució per la seva feyna lexicogràfica, an el lloch que vostè ens senyali.

Salutacions afectuoses de part de Mn. Alcover i de mi a tota la seua apreciable família.

Son afectíssim S.S. Francesch de B. Moll

56. Targeta postal.
+ Ciutat de Mallorca, 1-IX-22

Molt Sra meva!

En mon poder la seva de dia 6 d'agost, a la qual no he contestat mes prest a causa de la vaga dels oficials⁽⁷⁷⁾ de Correus.

Efectivament, sufrírem una distracció en lo referent a la retribució de les seves cèdules, posant «51'50 ptes» en lloch de 181,50, en la nosta que donàrem a l'encarregat de fer el Gir; i l'administrador del *Bolletí*, descontatli 6 pessetes corresponents a tres anys enderrerrits de suscripció, reduí a 145'50 dita retribució.

Avuy meteix li enviariem les 30 pessetes que mancaven; però a l'administració de Correus encara no admeten Girs postals. Tot d'una que n'admetin, li enviarem dita cantidat.

Li prech ens dispensi l'involuntaria distracció que tinguérem. Salutacions de Mn. Alcover, per vostè i família. Son affm. Francesch de B. Moll.

(77) Primer havia escrit *empleats* i després ho ratllà.